

OBLICI, OBRASCI I UČESTALOST NASILJA U SREDNJIM ŠKOLAMA U CRNOJ GORI

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO SPORTA

: Projekat “Aktivno učešće mladih u prevenciji nasilja, govora mržnje i diskriminacije” realizuje NVO Mladiinfo Montenegro (m!M) u partnerstvu sa NVO Centrom za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) uz finansijsku podršku Ministarstva sporta Crne Gore.

Sadržaj brošure predstavlja isključivo odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove Ministarstva sporta.

Podgorica, decembar 2018. godine

O PROJEKTU

NVO Mladiinfo Montenegro (mIM) i NVO Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM), uz finansijsku podršku Ministarstva sporta Crne Gore, realizovali su projekat "Aktivno učešće mladih u prevenciji nasilja, govora mržnje i diskriminacije". Opšti cilj projekta bio je podrška psihološko-fizičkom razvoju i očuvanju zdravlja mladih. Najvažnije aktivnosti bile su: sprovođenje istraživanja o prevenciji nasilja, zlostavljanja, govora mržnje i diskriminacije, sakupljanje, pisanje, objavljivanje i dijeljenje serije tekstova o postojanju, prevenciji i borbi sa problemima nasilja, govora mržnje, zlostavljanja, diskriminacije na portalima www.mladiniksica.me i www.mladiberana.me, kao i izrada ove brošure. Projekat je realizovan u periodu od 1. aprila do 30. decembra 2018. godine, na teritoriji Crne Gore.

O ISTRAŽIVANJU

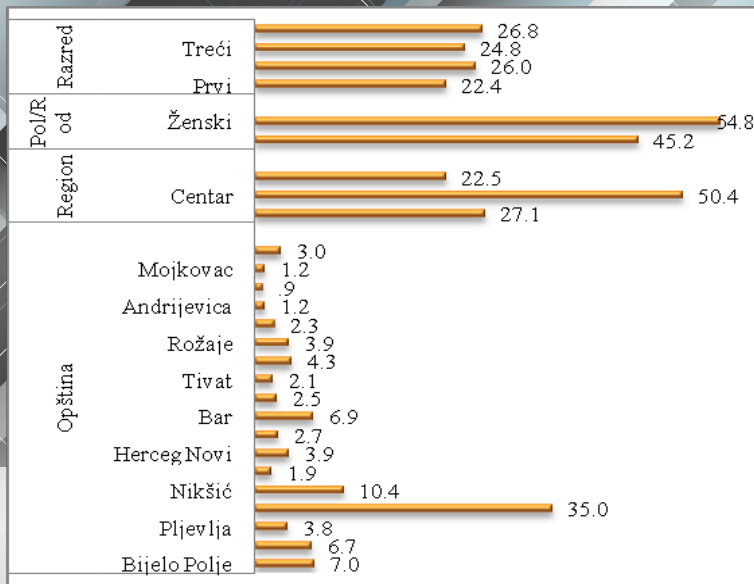
Identifikacija stepena, tipa i faktora predrasuda, diskriminacije, vršnjačkog nasilja, netolerancije i govora mržnje su problemi koji predstavljaju veliki izazov i odgovornost u savremenom društvu. To su bili osnovni motivi za sprovođenje istraživanja. Specifični ciljevi istraživanja bili su:

1. Mjerenje predrasuda i etničkih stereotipa kod mladih
2. Mjerenje lokusa kontrole
3. Mjerenje stepena religioznosti
4. Utvrđivanje poželjnih osobina kod djece
5. Identifikacija ključnih narativa u porodičnom okruženju (socijalizacija)
6. Mjerenje stepena socijalnog (interpersonalnog) povicerenja
7. Mjerenje stepena tolerancije (etničke i bihevioralne)
8. Identifikacija stepena i oblika diskriminacije među mladima
9. Utvrđivanje stepena i faktora vršnjačkog nasilja
10. Identifikacija oblika i tipologija govora mržnje.

Anketnim metodom licem-u-lice u oktobru i novembru 2018. intervjuisani su srednjoškoleci i srednjoškolke u svim srednjim školama u Crnoj Gori. Upitnik se sastojao iz 33 pitanja, sa ukupno 399 varijabli (indikatora). Ispitivanje je projektovano i realizovano na 1000 ispitanika, ali je nakon logičke kontrole finalna baza podataka uključila njih 989. S obzirom na dizajn uzorka, ovaj broj ispitanika obezbjeđuje reprezentativnost mjerenja sa standardnom greškom mjerenja od +/- 3.3% za pojave koje imaju incidence od 50%. Kada je riječ o istraživačkim ciljevima, ključno je da se utvrde oblici, obrasci i učestalost nasilja u srednjim školama. Istraživanjem smo uključili i set varijabli i pitanja koja mjere različite aspekte predrasuda, vrijednosnih orijentacija i stilova života, a koji nam u dobroj mjeri mogu pomoći da razumijemo i objasnimo sam fenomen nasilja u srednjoškolskoj populaciji.

Istraživanje stavova srednjoškolaca o prevenciji nasilja, zlostavljanja, govora mržnje i diskriminacije realizovao je prof. dr Miloš Bešić.

Socio-demografske karakteristike ispitanika u procentima

Rezultati istraživanja ukazuju na veoma visoku prosječnu ocjenu na nivou svih ispitanika, ukupna prosječna ocjena iznosi $M=4.06$, što će reći da su, ako je vjerovati ocjeni kao mjeri kvaliteta znanja, srednjoškolci u Crnoj Gori u prosjeku veoma dobri učenici. Najvišu prosječnu ocjenu imaju srednjoškolci u Plavu, Cetinju, Mojkovcu i Nikšiću, a najnižu u Ulcinju, Bijelom Polju i Andrijevici. Posmatrano po regionima, podaci ukazuju da je komparativno najviša srednja ocjena na sjeveru, a najniža u centralnom regionu. Takođe, mjerimo da srednjoškolke u prosjeku imaju bolje ocjene od srednjoškolaca.

Obrazovanje roditelja ključni je faktor školskog uspjeha djece, a naši podaci jasno ukazuju da djeca roditelja koji imaju viši stepen obrazovanja iskazuju bolje rezultate u školovanju. Odnos je linearan - što roditelji imaju viši stepen obrazovanja, to njihova djeca u prosjeku imaju višu prosječnu ocjenu.

Socijalno-psihološke i vrijednosne karakteristike ispitanika

Kod srednjoškolaca komparativno niži u odnosu na cjelokupnu populaciju. Mjerili smo interpersonalno povjerenje, a podaci ukazuju da je ukupan nivo interpersonalnog povjerenja veoma visok. Preko 88% srednjoškolaca iskazuje nepovjerenje u odnosu na druge u interpersonalnim odnosima, dok je ispod 12% onih koji kažu da se ljudima može vjerovati. Ključni podatak je da je nivo interpersonalnog povjerenja Crne Gore. **Generaciju koja nam dolazi odlikuje viši nivo socijalnog nepovjerenja nego što je to slučaj sa generacijama koje nam odlaze.**

Drugi aspekt važnih dispozicija ličnosti koje smo uključili u istraživanje jeste tzv. moralni relativizam koji mjeri uvjerenje o tome da li postoje ili ne postoje apsolutne i univerzalne norme o tome šta je 'dobro' a šta 'zlo'. Podaci ukazuju da preko 40% učenika srednjih škola u Crnoj Gori smatraju da nema jasnih načela o tome šta je dobro a šta je zlo, već da okolnosti nameću taj stav. Ako uporedimo podatke za srednjoškolce sa referentnim podacima koje mjerimo na ukupnoj populaciji u Crnoj Gori srednjoškolci su skloniji u značajno većoj mjeri da relativizuju moralne norme u odnosu na ukupnu populaciju. **Generacija koja nam dolazi će u mnogo većoj mjeri da se ponaša na način da isključuje uvjerenje o univerzalnosti morala.**

Religioznost srednjoškolaca – Vjeruje u:

Kada uporedimo mjerene vrijednosti religijskog vjerovanja za srednjoškolce i ukupnu populaciju podatak, jednom riječju, pokazuje da su **srednjoškolci značajno religiozniji od starijih generacija.**

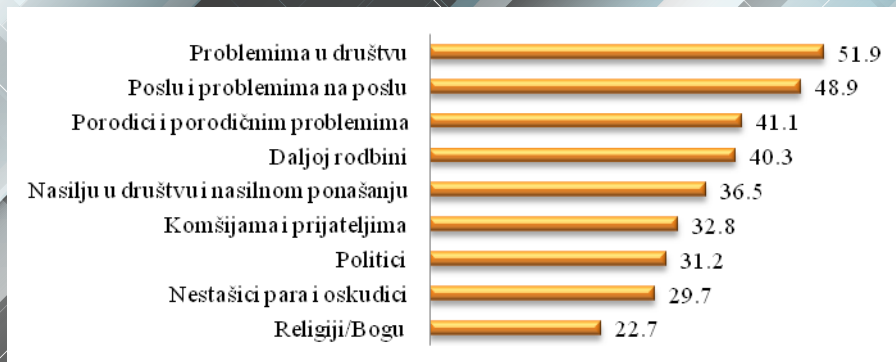
Porodično okruženje i socijalizacija

Stepen patrijarhalnog obrasca koji se ogleda na relaciji roditelji-djeca, odnosno da li roditelji trebaju brinuti o svojoj djeci veoma je izražen. Kada se po ovom pitanju uporede stavovi srednjoškolaca sa cjelokupnom populacijom može se vidjeti da se djeca u većoj mjeri smatraju odgovornim za svoje roditelje, dok roditelji u većoj mjeri smatraju da su odgovorni za djecu. Ključni nalaz je da **na relaciji roditelji-djeca, kod srednjoškolaca mjerimo snažan tradicionalizam.**

Podaci ukazuju da su dvije ključne osobine na kojima srednjoškolci insistiraju: lijepo vladanje tradne navike, što zapravo ukazuje da se u kućnoj socijalizaciji najviše insistira na disciplini, a ovo su indikacije autoritarnog vaspitanja. Negativan nalaz je taj da su tri osobine ključne za progresivan individualan razvoj prisutne u manjoj mjeri, a to su: nezavisnost, odlučnost i mašta. **Srednjoškolci u najvećoj mjeri ističu da se kućnim vaspitanjem oblikuju osobine koje su vezane za disciplinu, u manjoj mjeri osobine koje se tiču interpersonalne i socijalne komunikacije, a u najmanjoj mjeri osobine koje se tiču kreativnosti i ličnog razvoja.**

Rezultati istraživanja ukazuju da se u porodicama najčešće razgovara o problemima u društvu, poslu i poslovnim problemima, te o porodici i porodičnim problemima. Dakle, tri najučestalije teme su vezane za 'probleme'. Drugim riječima, dominantan diskurs u porodičnim domovima srednjoškolaca je negativan i obojen sadržajima koji upućuju na nevolje koje postoje u životima njihovih roditelja. Ovaj podatak je indikativan i on ukazuje da se negativna atmosfera koja se ogleda u percepciji svijeta kroz 'probleme' nužno prenosi i na djecu u procesu socijalizacije

Najčešće teme o kojima se razgovara u roditeljskoj porodici %

Istraživanje je pokazalo da srednjoškolci u najvećoj mjeri preferiraju demokratski politički sistem, što govori da ukupna politička socijalizacija na njih djeluje u skladu sa trendovima i standardima savremenog društva. Međutim, mora se reći da je vrednovanje i ostalih oblika političkog sistema relativno visoko. Ekspertski sistem se vrednuje gotovo identično kao i demokratski, a zabrinjava podatak da preko 54% srednjoškolaca smatra da bi militaristički sistem bio dobar i veoma dobar. Dodatno, preko 38% srednjoškolaca smatra da bi autoritaran sistem bio dobar. Ovo su podaci koji ukazuju na visok stepen autoritarne političke socijalizacije. Ukoliko se uporede stavovi srednjoškolaca sa referentnim mjerenjem stavova čitave populacije, najprije primjećujemo da je preferencija demokratije kod srednjoškolaca značajno manje izražena u odnosu na ukupnu populaciju, a isto važi i za ekspertski, te za autoritaran politički sistem. Sa druge strane, militaristički model se u značajno većoj mjeri preferira od strane srednjoškolaca, nego od strane ukupne populacije.

Predrasude, socijalno distanciranje i socijalna tolerancija srednjoškolaca

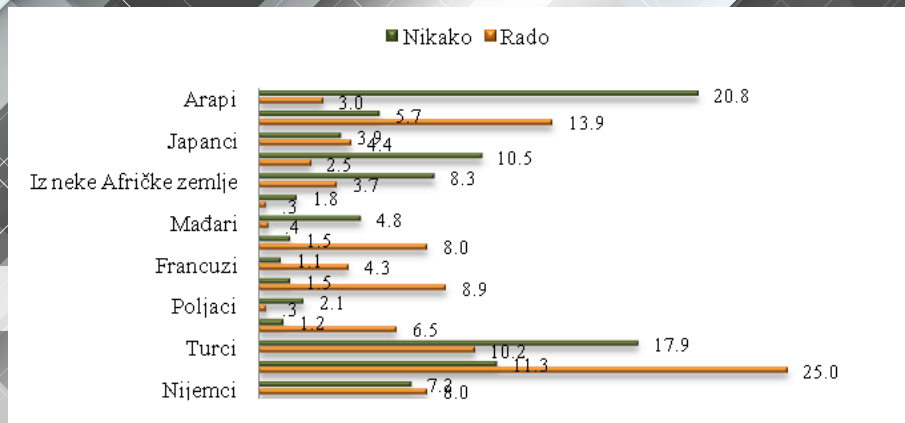
Predrasude, netolerancija i socijalno distanciranje često su uzrok agresivnog i nasilnog ponašanja. Ovo su bili razlozi usljed kojeg smo u istraživanje uključili ispitivanje socijalnih predrasuda i stereotipa, te socijalne (ne)tolerancije. Prvo pitanje u ovom segmentu odnosilo se na mjerenje etničkih i rasnih predrasuda. Srednjoškolci smatraju da su najmudriji Rusi, Njemci, Japanci i Kinezi. Isti narodi se ocjenjuju i kao pametni. Najlukaviji su Njemci, a najiskreniji Rusi. Takođe, kao najhrabriji se ocjenjuju Rusi. Kao nepošteni se u najvećoj mjeri ocjenjuju Romi i Turci. Njemci su, opet, najvrijedniji u odnosu na ostale, dok su, opet, najopušteniji po ocjeni srednjoškolaca Rusi. Opet, Njemci se ocjenjuju kao najhladniji u odnosu na ostale. Iako nisu relativne razlike velike, Italijani se ocjenjuju kao nesposobni u nešto većoj mjeri u odnosu na ostale. Kao nesigurni se u najvećoj mjeri ocjenjuju Romi, a pripadnici ove grupe se uz Amerikance ocjenjuju i kao lijeni u većoj mjeri nego predstavnici drugih naroda. Ocjena je da su najštedljiviji Njemci i Rusi, dok se kao najduhovitiji ocjenjuju Rusi, Italijani i Španci. Konačno, kao štedljivi i poslušni se u najvećoj mjeri ocjenjuju Njemci. Uglavnom se pripadnici svih grupa u većoj mjeri ocjenjuju kroz pozitivne, nego kroz negativne osobine. Jedini izuzetak u ovom pogledu su Romi, srednjoškolci imaju negativne predrasude kada je riječ o Romima.

	Mudri	Pametni	Lukavi	Iskreni	Hrabri	Nepošteni	Vrijedni	Opušteni	Hladni	Nesposobni	Nesigurni	Lijeni	Svadljivi	Duhoviti	Štedljivi	Poslušni
Njemci	20.8	18.4	20	10.1	13.7	8.8	27.4	9.6	20.4	5.1	5.7	6.1	12.1	6.4	19.3	14.4
Rusi	21.3	19.8	14.0	14.0	25.0	8.5	16.9	15.9	14.5	6.2	5.6	6.4	12.1	14.8	10.2	10.5
Turci	16.1	13.2	16.2	11.1	15.1	10.1	11.9	10.7	7.9	8.0	7.0	7.5	10.6	8.6	9.2	10.6
Italijani	12.3	11.3	12.0	10.6	7.9	7.5	11.0	12.0	6.7	6.1	5.6	6.2	7.2	12.5	8.2	7.2
Poljaci	8.9	8.6	8.4	9.3	9.4	7.4	7.0	7.3	8.2	6.7	5.8	7.1	6.4	7.2	6.4	7.6
Španci	12.1	11.4	10.4	8.9	9.8	6.6	9.7	12.5	6.6	6.8	5.4	5.3	7.0	11.3	6.3	6.7
Francuzi	15.6	12.4	10.9	9.6	9.0	8.0	12.2	10.3	8.9	7.1	6.2	6.2	7.2	8.1	7.3	7.4
Britanci	14.4	12.3	12.3	9.5	10.1	8.4	10.0	7.4	9.4	6.6	4.2	6.5	6.8	9.5	8.4	8.1
Mađari	8.2	8.1	10.3	7.0	8.9	8.7	7.2	8	8.6	6.2	4.2	5.6	6.7	6.5	7.5	6.5
Česi	7.5	6.2	7.9	8.2	7.9	6.0	7.8	8.6	5.2	6.0	4.3	6.4	6.1	5.7	6	6.3
Ljudi iz neke Afričke zemlje	10.7	8.0	9.0	10.9	12.7	6.0	12.5	9.2	5.6	6.3	7.5	5.7	6.7	7.2	8.9	9.9
Kinezi	20.1	21.7	10.4	10.7	11.3	5.6	20.5	8.9	9.0	6.2	5.9	5.8	6.7	9.1	11.5	12.0
Japanci	19.5	18.7	11.1	10.5	12.0	7.1	17.7	8.4	8.5	5.2	4.9	5.6	7.5	7.0	10.0	11.5
Amerikanci	15.6	13.7	14.0	8.7	10.0	9.1	10.4	11.0	9.3	6.6	5.9	8.3	9.6	8.4	7.6	6.5
Arapi	12.3	10	10.0	8.5	11.1	7.0	9.1	8.9	6.7	6.1	5.4	5.9	7.1	5.6	6.8	7.7
Romi	7.3	6.2	10.3	7.6	9.0	10.5	7.9	9.8	6.5	7.1	8.0	8.5	10.8	7.8	6.8	8.4
Afro-amerikanci	11.2	10.0	7.3	9.4	11.2	7.0	10.9	7.9	5.6	6.8	5.6	6.2	6.5	7.8	7.1	9.1
Jevreji	16.2	12.5	11.7	9.3	8.5	8.8	11.4	7.2	7.8	5.8	6.4	5.6	6.8	7.1	10.1	8.3

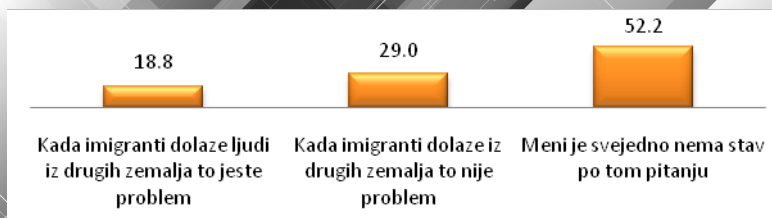
Kada je riječ o odnosu između stereotipa i socijalnog distanciranja, u Upitniku smo postavili pitanje koje se tiče mogućnosti da srednjoškolci koje smo anketirali prihvate vjernjake iz drugih zemalja, kao goste u svom domaćinstvu. Rezultati su pokazali da su pripadnici svih navedenih naroda prihvatljivi kao gosti, u velikoj mjeri. Kao dragi gosti u domaćinstvima srednjoškolaca se najradije vide Španci, Francuzi, Amerikanci, Rusi, Italijani i Britanci. Stereotipi o kvalitetima pripadnika određenih naroda ne koreliraju sa preferencijama koje proističu iz socijalne interakcije. Za ovo drugo, kulturološka sličnost je ključna.

Ispitali smo i koliko je poželjno da vršnjaci iz neke zemlje na određeni period idu u posjetu svojim vršnjacima iz druge zemlje. Ovo pitanje mjeri interkulturalnu otvorenost srednjoškolaca, a istraživanje kaže da su srednjoškolci u Crnoj Gori veoma otvoreni za ovakve prakse i to je signal da je otvorenost prema drugim narodima i kulturama u srednjoškolskoj populaciji karakteristika koja se može ocijeniti kao krajnje pozitivno

Koga bi rado, a koga nikako ugostili u procentima

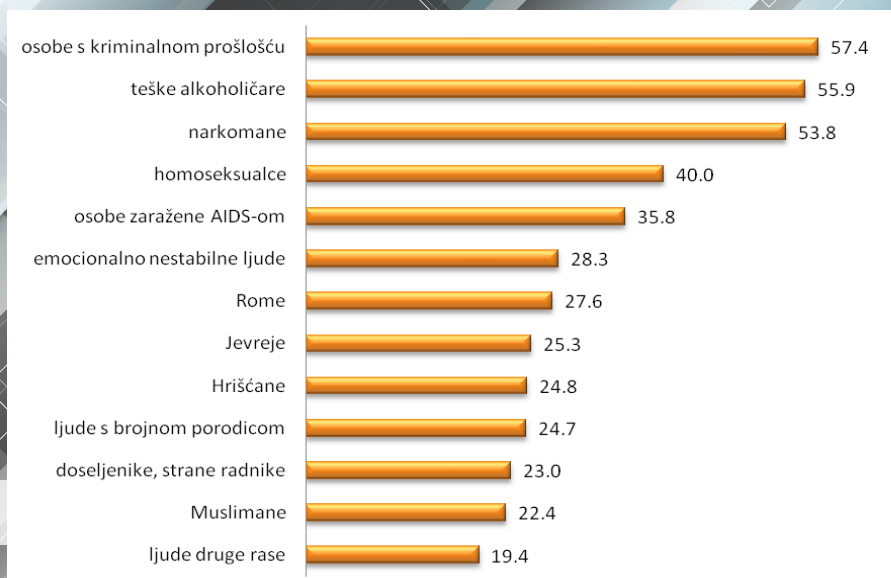

Da li je problem kada imigranti iz drugih zemalja dolaze u procentima

Podaci ukazuju da svaki drugi srednjoškolac ima izraženo tolerantan stav kada je riječ o ljudima koji pripadaju različitim grupama. Sa druge strane, da razlike postoje tvrdi više od 1/3 ispitanika, dok 15% srednjoškolaca insistira da su ove razlike veoma izražene. Na pitanje da li ispitanici 'NE BI VOLJELI da imaju za komšije pripadnike određenih grupa', rezultati ukazuju da srednjoškolci u najvećoj mjeri iskazuju distancu u odnosu na grupe koje karakterišu određeni oblici ponašanja (tzv. bihejvioralna distanca). Najnepoželjnije komšije su osobe sa kriminalnom prošlošću, alkoholičari i narkomani. Slijede homoseksualci i osobe zaražene AIDS-om, te u manjoj mjeri emocionalno nestabilni ljudi. Ključno je, ponavljamo, da su u prvoj polovini hijerarhije grupe koje karakterišu određeni obrasci ponašanja. U drugoj grupi, konsekvntno, su grupe koje imaju određena etnička, vjerska i rasna obilježja. Najveća distanca u ovoj potonjoj grupi se izgrađuje prema Romima, a slijede Jevreji, Hrišćani, ljudi s brojnom porodicom, Muslimani, te ljudi druge rase.

NE BI voljeli da imaju za komšije %

Oblici, obrasci i učestalost nasilja u srednjim školama

Ključni segment našeg istraživanja za cilj je imao da utvrdi učestalost i oblike, kao i obrasce nasilnog ponašanja u srednjim školama u Crnoj Gori. **Podaci ukazuju da je korišćenje psovki i pogrđnih riječi veoma učestalo. Iako je psovanje i korišćenje pogrđnih riječi veoma frekventno u sva tri regiona, komparativno je ovaj oblik verbalnog ponašanja najizraženiji na primorju, a najmanje u sjevernom regionu.** Sa druge strane, razlike s obzirom na razred koji pohađaju srednjoškolci nisu statistički značajne, što će reći da je korišćenje psovki i pogrđnih riječi manje-više jednako frekventno u svim uzrastima. Istraživanjem smo ispitali koje su to ključne socijalne karakteristike pojedinaca prema kojima se upućuju psovke i pogrđne riječi. Indikativno u ovom nalazu jeste činjenica da se verbalno nasilje najčešće koristi na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, ali i zato što je neko siromašan.

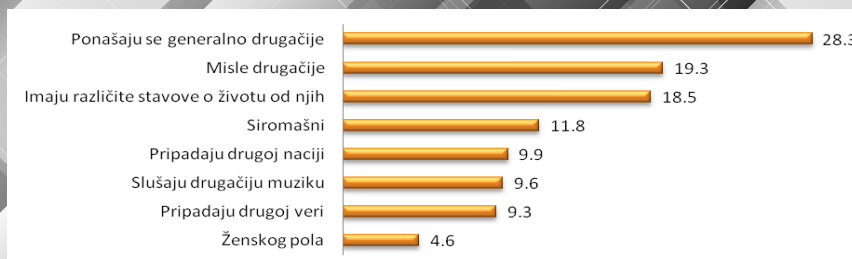
Koje najčešće predmet psovanja i verbalnog nasilja - % veoma često: region i razred

		pol/rod	vjera	nacija	boja kože	siromašan
Region	Sjever	13.0%	15.6%	14.4%	8.8%	14.4%
	Centar	11.5%	20.0%	19.4%	16.2%	17.3%
	Primorje	8.6%	19.6%	21.2%	18.3%	22.4%
Razred	Prvi razred	10.8%	18.3%	18.7%	16.9%	22.9%
	Drugi razred	12.4%	17.9%	18.0%	13.9%	13.3%
	Treći razred	8.6%	18.1%	17.4%	11.6%	19.5%
	Četvrti razred	13.1%	20.4%	19.6%	16.3%	15.7%

Ukoliko analiziramo verbalno nasilje u odnosu na regionalnu pripadnost, osim po polu, verbalno nasilje je po svim ostalim kriterijumima prisutnije na primorju i u centralnom regionu u odnosu na sjever Crne Gore, gdje je obrnut slučaj. Ako analiziramo verbalno nasilje po uzrastu, nalazimo da po polu razlike nisu izražene, po vjerskom i nacionalnom kriterijumu, kao i po boji kože, verbalno nasilje su nešto češće prijavljivali najstariji srednjoškolci, dok je su verbalne uvrede po osnovi lošeg materijalnog statusa najfrekventnije kod najmlađih srednjoškolaca. **Rezultati istraživanja ukazuju da preko 30% srednjoškolaca veoma često svjedoči verbalnom nasilju prema Romima, uz preko ¼ ispitanika koja je prijavila da se to dešava povremeno.** Analiza verbalnog nasilja u odnosu na region i uzrast srednjoškolaca ukazuje da je opet na primorju i u centralnom regionu verbalno nasilje prema Romima učestalije nego na sjeveru, dok su razlike između razreda srednje škole manje izražene i upućuju da su verbalno nasilje prema Romima nešto češće prijavljivali ispitanici koji pohađaju drugi razred srednje škole.

Vršnjaci se u najvećoj mjeri izbjegavaju zbog određenih bihevioralnih karakteristika, te usljed razlika u životnom stilu i mišljenju. Drugim riječima, kulturološke karakteristike pojedinaca u društvu ključni su kriterijumi situacionog distanciranja između vršnjaka.

Izbjegavanje pripadnika navedenih grupa % veoma često ih izbjegavaju

Podaci u ovom segmentu istraživanja ukazuju na određene razlike koje postoje između regiona i uzrasta kada je riječ o izbjegavanju vršnjaka. Kada je riječ o polu, izbjegavanje po polu/rodu je najprisutnije u centralnom regionu, a oni koji idu u drugi srednje češće izbjegavaju po ovom kriterijumu u odnosu na ostale uzraste. Siromašne srednjoškolce najviše, opet, izbjegavaju u centralnom regionu, dok učenici prvog razreda prednjače u ovom pogledu u odnosu na starije srednjoškolce. Vjera kao kriterijum izbjegavanja po regionu je najčešće prisutno na primorju dok su razlike između uzrasta u ovom pogledu neznatne. Po nacionalnom kriterijumu izbjegavanje je manje prisutno na sjeveru u odnosu na druga dva regiona, dok po ovom kriterijumu oni koji pohađaju prvi srednje u većoj mjeri izbjegavaju svoje vršnjake u odnosu na stariji uzrast. Razlike u mišljenju su veoma često razlog izbjegavanja na primorju, u odnosu na druga dva regiona, a po uzrastu, ovaj vid izbjegavanja je prisutniji u starijim kategorijama srednjoškolaca, a podatak je gotov identičan kada je riječ o razlikama u stavovima. Tinejdžerski razlozi koji se ogledaju u razlikama muzike koju slušaju ukazuju da po ovom kriterijumu najviše se međusobno izbjegavaju srednjoškolci u centralnom regionu, dok je ovaj faktor srazmjerno važniji kako su srednjoškolci stariji. Na kraju, na razlike u ponašanju su najosjetljiviji srednjoškolci na primorju, kao i srednjoškolci starijeg uzrasta.

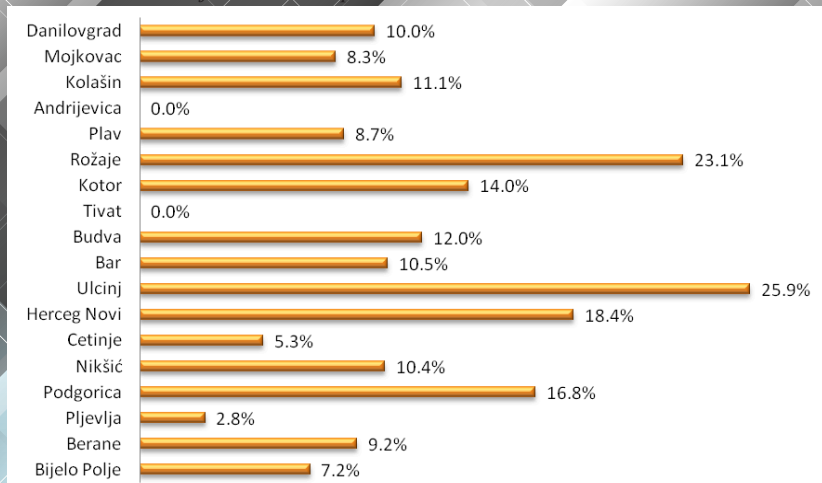
Izbjegavanje pripadnika navedenih grupa u odnosu na region i uzrast srednjoškolaca % veoma često ih izbjegavaju

		pol/rod	siromašni	vjera	nacija	drugačije mišljenje	različiti stavovi	drugačija muzika	drugačije se ponašaju
Region	Sjever	3.1%	10.80%	6.1%	7.7%	19.5%	16.9%	6.2%	24.7%
	Centar	6.6%	13.20%	9.8%	10.7%	16.4%	17.0%	11.6%	27.2%
	Primorje	1.9%	9.90%	11.7%	10.8%	25.6%	23.9%	9.4%	35.2%
Razred	Prvi razred	5.6%	13.9%	10.1%	13.0%	19.0%	18.40%	6.5%	26.7%
	Drugi razred	6.0%	11.2%	8.8%	9.2%	15.5%	14.00%	9.6%	23.9%
	Treći razred	2.5%	11.2%	8.3%	9.1%	21.4%	22.70%	11.6%	31.5%
	Četvrti razred	4.3%	11.2%	9.9%	8.8%	21.1%	19.10%	10.4%	31.0%

Kada je o izbjegavanju riječ postoji i jedan vid protektivnog (dakle, afirmativnog) izbjegavanja, a koje se ogleda u izbjegavanju onih koji se nasilno ponašaju. Rezultati ukazuju da se **srednjoškolci često distanciraju i izbjegavaju svoje vršnjake koji se nasilno ponašaju**. Razlike između regiona i po uzrastu srednjoškolaca nisu izražene.

Naredno pitanje ticalo se ličnih iskustva ispitanika kada je riječ o fizičkom nasilju. Tačnije, utvrdili smo koliko su često srednjoškolci svjedoci fizičkog nasilja među vršnjacima. **Podatak da 13% srednjoškolaca svakodnevno svjedoči fizičkom nasilju između vršnjaka je zabrinjavajući. Dodatno, preko 11% svjedoči tučama svake nedjelje. Jednostavno rečeno, fizičko nasilje među srednjoškolcima je veoma učestalo. Upoređivanjem učestalosti s obzirom na region i razred, a koristeći svakodnevne tuče kao kriterijum, utvrdili smo da su tuče među srednjoškolcima češće na primorju i u centralnom regionu nego na sjeveru, te da su najčešće među najmlađim srednjoškolcima.**

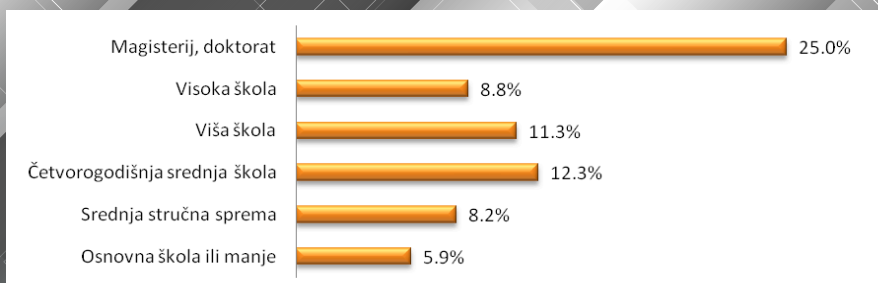
Učestalost tuča među srednjoškolcima u opštinama - % tuku se svaki dan

Rezultati ukazuju da je najkritičnija situacija u Ulcinj (JU SMŠ „Bratstvo-Jedinstvo“), a zatim u Rožajama, i to u Srednjoj stručnoj školi (38% učestalost svakodnevnih tuča). Tuče su takođe učestale i u Herceg Novom (JU SMŠ „Ivan Goran Kovačić“), te u Podgorici u kojoj značajno prednjače tri škole i to: Mašinska škola „Ivan Uskoković“, Srednja trgovinska škola „Sergije Stanić“ i Srednja elektrotehnička škola „Vaso Aligrudić“. Kada je riječ o analizi razloga usljed kojih je dolazilo do tuča, srednjoškolci uvijek navode sljedeće razloge: sitni i besmisleni razlozi, alkohol, razlike u mišljenju i stavovima, psovke i vrijeđanje, ego problemi (dokazivanje), ljubomora i muško-ženski odnosi, nacionalni i vjerski povodi. Treba, međutim, imati u vidu da su ispitanici navodili razloge u otvorenom pitanju, a one koji smo identifikovali se često preklapaju (npr. dokazivanje i muško-ženski odnosi, ili psovke i alkohol).

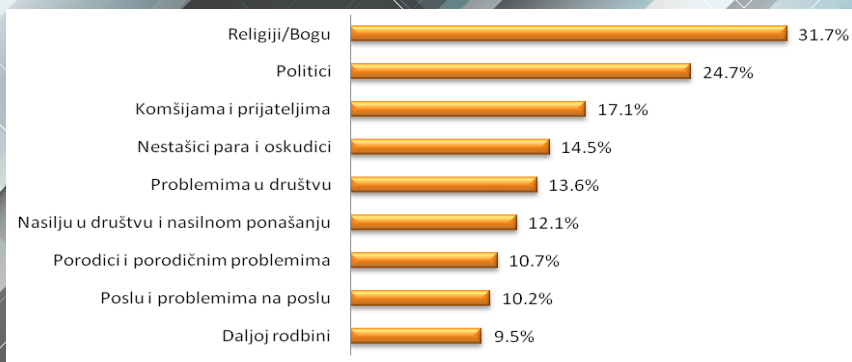
Preko 11% ispitanika je prijavilo da je više puta učestvovalo u tuči, dok je preko 15% učestvovalo nekoliko puta. Samo jednom, ovo iskustvo, je imalo gotovo 13% srednjoškolaca, dok njih gotovo 58% nikada nisu imali fizički obračun. Ukoliko uporedimo podatke ličnog učešća u tuči u odnosu na region i uzrast, podaci ukazuju da su ovo iskustvo u najvećoj mjeri imali srednjoškolci koji su iz centralnog regiona, kao i oni koji su u drugom razredu srednje škole.

Podaci ukazuju da je nasilno ponašanje povezano sa školskim uspjehom srednjoškolaca. Nalaz je očekivan i uobičajen i utvrđujemo linearnu vezu između uspjeha učenika i učešća u tučama. Što su boljeg uspjeha, srednjoškolci rjeđe učestvuju u tučama. Ono što je interesantno, međutim, jeste činjenica da ne postoji linearna veza između obrazovanja roditelja sa učestvovanjem u tučama. Zapravo, ukoliko obrazovanje oca uzmemo kao kriterijum, možemo utvrditi da djeca roditelja koji imaju najniži nivo obrazovanja najrjeđe učestvuju u tučama, dok najčešće u tučama učestvuju djeca najviše obrazovanih roditelja. Nalaz je posebno indikativan s obzirom na činjenicu da postoji korelacija između uspjeha djece i uspjeha roditelja, što govori da nije samo obrazovanje roditelja faktor nasilnog ponašanja djece, već se radi o nekom drugom faktoru.

Podaci o mogućim faktorima nasilnog ponašanja ukazuju da postoji negativna korelacija između učešća u tučama i interpersonalnog povjerenja. Tačnije, podaci ukazuju da srednjoškolci koji imaju viši stepen interpersonalnog povjerenja češće učestvuju u tučama, nego oni koji imaju niži nivo povjerenja. Drugim riječima, jedan od faktora usljed kojih srednjoškolci ulaze u tuče može biti njihov visok stepen povjerenja u odnosu na druge pojedince, tačnije, razočaranje kada se to povjerenje naruši ili nije obostrano.

Učestalost nasilnog ponašanja srednjoškolaca i tema o kojima se često govori u porodici

Ispitujući koji socijalizirajući faktori potencijalno utiču na nasilno ponašanje srednjoškolaca utvrdili smo da učenici koji u porodičnom okruženju često slušaju roditelje kako razgovaraju o religiji i politici češće učestvuju u tučama, od onih koji slušaju neke druge teme. Prema tome, političke i religijske teme u porodičnoj socijalizaciji inauguriraju nasilno ponašanje srednjoškolaca, a razlog je vjerovatno taj što ove teme podstiču netrpeljivost i negativne emocije u odnosu na one koji pripadaju drugoj vjeri i imaju različito porodično mišljenje. Drugim riječima, netolerantna porodična socijalizacija doprinosi nasilnom ponašanju srednjoškolaca.

Da je porodična socijalizacija povezana sa nasilnim ponašanjem ukazuju i podaci o povezanosti političke socijalizacije i nasilnog ponašanja. Podaci ukazuju da djeca koja su usvojila demokratske političke vrijednosti dvostruko rjeđe učestvuju u tučama u odnosu na djecu koja smatraju da su autoritarni i militaristički tip države najbolji. Drugim riječima, **unaprjeđenje demokratske političke socijalizacije bi umanjilo nasilno ponašanje srednjoškolaca.**

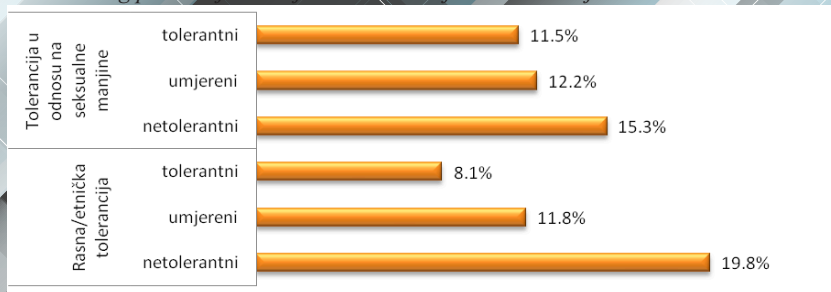
Utvdili smo i da negativan stav prema imigrantima korelira sa nasilnim ponašanjem. Drugim riječima, nasilno ponašanje srednjoškolaca je povezano sa odnosom prema onima koji su drugačiji

Učestalost nasilnog ponašanja srednjoškolaca i stav prema imigrantima

Rezultati ukazuju da srednjoškolci koji su netolerantni prema drugim nacijama i rasama, te onima koji su seksualne manjine, iskazuju češće nasilno ponašanje u odnosu na one koji su tolerantni. Drugim riječima, socijalna netolerancija prema drugima jedan je od faktora nasilnog ponašanja srednjoškolaca.

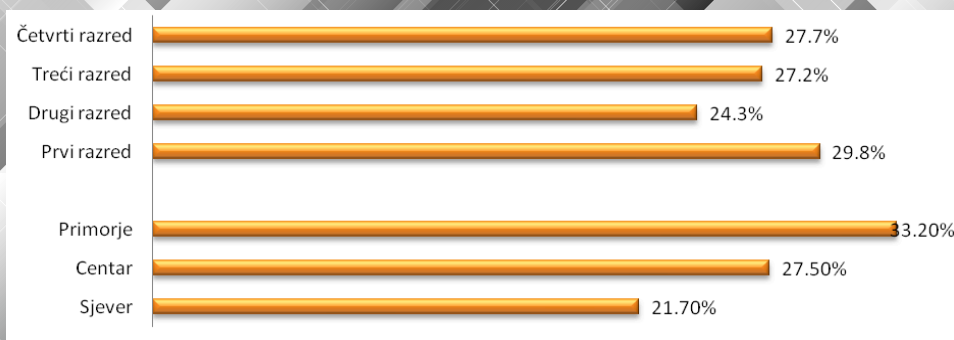
Učestalost nasilnog ponašanja srednjoškolaca i socijalna tolerancija

Konačno, u okviru ispitivanja veza između nasilnog ponašanja i potencijalnih faktora koji ga generišu, ispitali smo odnos između učešća u tučama i stava o tome da li je razmjena srednjoškolaca između zemalja poželjna. Podatak je autentičan i veoma indikativan. Srednjoškolci koji imaju negativan stav o razmjeni srednjoškolaca između zemalja značajno češće učestvuju u tučama u odnosu na one koji smatraju da je razmjena poželjna. **Ksenofobija i etnička netolerancija jedan su od ključnih faktora nasilnog ponašanja srednjoškolaca.**

Kada je riječ o ličnim iskustvima vezano za nasilje u srednjim školama, pitali smo učenike da li su imali iskustvo da ih neko lično vrijeđa i/ili psuje?. Podaci ukazuju da je preko ¼ srednjoškolaca imalo ovakvu vrstu iskustva.

Imali su iskustvo da ih drugi đaci vrijeđaju i psuju u odnosu na region i razred

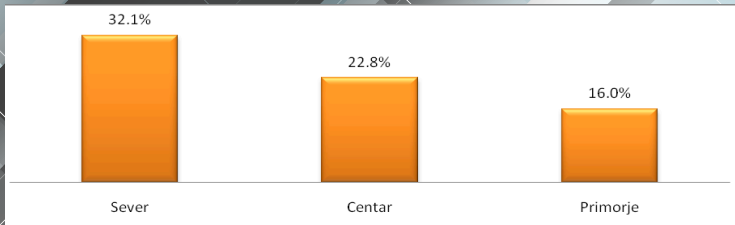
Postavili smo pitanje da li profesori čine dovoljno da spriječe vrijeđanje i psovanje u školi. Najveći broj srednjoškolaca smatra da profesori čine dovoljno, ali da bi mogli učiniti i više u ovom pogledu.

Škola i profesori čine dovoljno da nema psovanja i vrijeđanja između đaka %

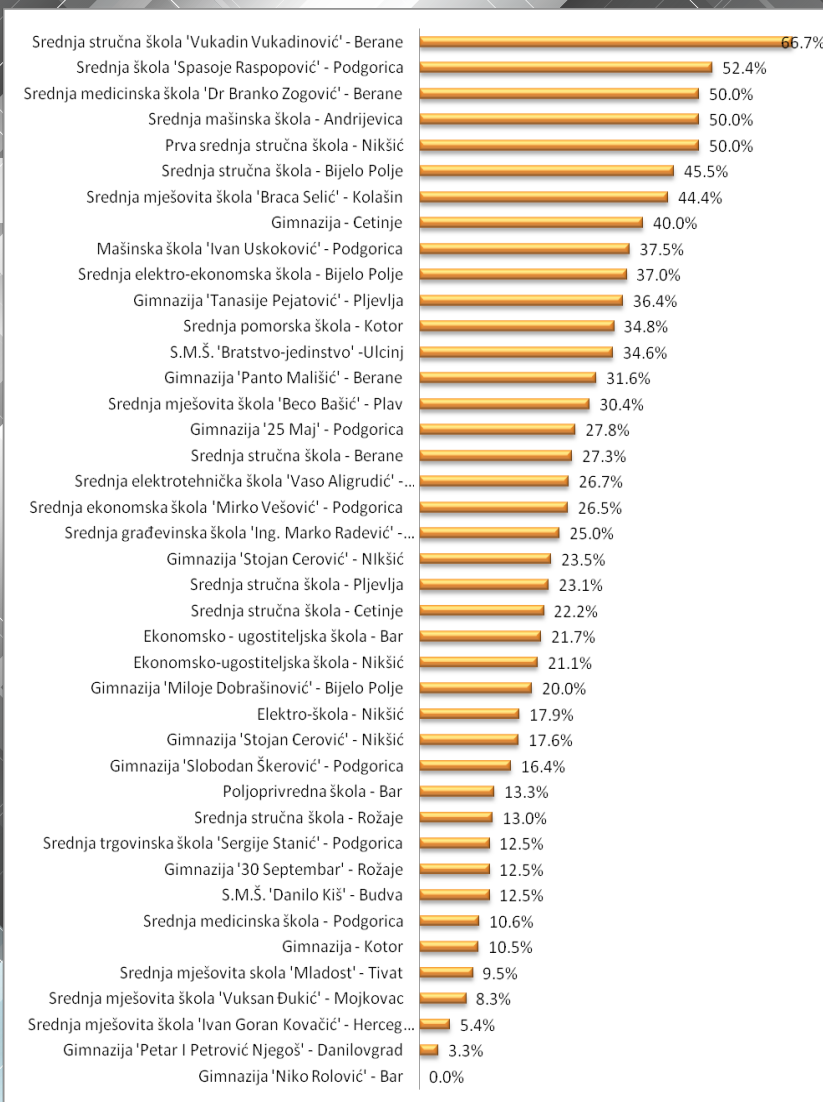

Postoje izražene razlike između regiona i škola kada je riječ o procjeni da škola i profesori čine sve što mogu da spriječe nasilje.

Škola i profesori čine apsolutno sve što mogu da spriječe nasilje u odnosu na region %

Škola i profesori čine apsolutno sve što mogu da spriječe nasilje %

Ključni analitički nalazi istraživanja

- Nasilje u srednjim školama je veoma učestalo. Ovo posebno važi za verbalno nasilje koje podrazumijeva psovanje i korišćenje pogrđnih riječi;
- Poseban problem predstavlja činjenica da se verbalno nasilje najčešće izražava po vjerskoj i nacionalnoj osnovi, što je veoma osjetljivo u višenacionalnoj i multikonfesionalnoj Crnoj Gori;
- Posebno zabrinjava veoma visok nivo verbalnog nasilja prema Romima, a ovo zato što se ovim nasiljem pojačavaju mehanizmi ukupne deprivacije Roma, a otežavaju mehanizmi njihove inkluzije, imajući u vidu da su u ovom uzrastu pojedinci veoma osjetljivi. Osim toga, stepen 'drop out rate' Romske djece je tradicionalno visok, a verbalno nasilje prema ovoj populaciji u školama može biti jedan od faktora;
- Jedan od oblika nasilja jeste i izbjegavanje pripadnika neke grupe. Ovaj oblik nasilja je učestao i dešava se u najvećoj mjeri usljed razlika u mišljenju, stavovima i ponašanju;
- Najveći problem, svakako, jeste fizičko nasilje koje je prilično učestalo;
- Razlozi usljed kojih se dešavaju tuče su različiti, ali najčešće to su: sitni i besmisleni razlozi, alkohol, razlike u mišljenju i stavovima, psovke i vrijeđanje, ego problemi (dokazivanje), ljubomora, muško-ženski odnosi, te nacionalni i vjerski poviđi;
- Osim činjenice da srednjoškolci nerijetko svjedoče tučama, isto tako su i nerijetko učesnici u tim tučama;
- Srednjoškolci su u nemalom broju prijavili da su često bili žrtve verbalnog nasilja;
- Učestalost nasilja, mjereno sintetičkim skorom koji uključuje sve indikatore, se veoma razlikuje kada se uporede sve škole u Crnoj Gori. Jednostavno, u nekim školama i sredinama se to dešava mnogo češće nego u drugim;
- Postoje izražene razlike u stepenu nasilja kod srednjoškolaca kada se uporede opštine, a Nikšić u ovom pogledu prednjači;
- Muškarci značajno češće učestvuju u nasilju. U centralnom regionu, a naročito na primorju, nasilje je izraženije u odnosu na sjever. Đaci koji imaju lošije ocjene češće učestvuju u nasilju;
- Efekat porodične socijalizacije nije naročito izražen, posebno usljed činjenice da obrazovanje roditelja nije naročito povezano sa nasilnim ponašanjem. Ipak, utvrdili smo određene razlike, a ključna je da se srednjoškolci u čijim se porodicama češće razgovara o religiji i politici češće ponašaju nasilno;
- Na osnovu analize efekta svih vrijednosnih i političkih korelata utvrdili smo da je etnička netolerancija jedan od ključnih faktora nasilnog ponašanja, a ovo se može potvrditi i po odnosu prema imigrantima. Nespremnost na internacionalnu komunikaciju i saradnju između srednjoškolaca je, takođe, prateći indikator koji ukazuje da su klaustrofobija i etnička netolerancija ključni faktori nasilnog ponašanja. Konačno, utvrdili smo i da je politička socijalizacija faktor nasilnog ponašanja, tačnije, oni koji preferiraju militaristički i autoritarni tip političke kulture su skloniji nasilnom ponašanju u odnosu na one koji preferiraju demokratske vrijednosti;
- Na kraju, utvrdili smo da se profesori i škole u različitom stepenu zalažu i bore protiv nasilja u školama.

O NAMA

NVO Mladiinfo Montenegro (m!M) je omladinska organizacija koja se bavi informisanjem mladih o mogućnostima formalnog i neformalnog obrazovanja u zemlji i inostranstvu, kao i o drugim oblastima koje mlade interesuju. Osnovana je 30.03.2011. godine, kao nacionalna organizacija sa sjedištem u Podgorici.

Rad organizacije zasniva se na 3 glavna programa: informisanje, edukacija i zapošljavanje i aktivno učešće mladih.

m!M se bavi informisanjem mladih putem svojih portala www.mladinska.me i www.mladiberzina.me, a ujedno je i info servis o prilikama za mlade u sklopu kojeg su portal www.mladiinfo.me, kao i mobilna aplikacija Prilike za mlade za Android i IOS platformu. m!M se bavi edukacijom mladih putem radionica, seminara, treninga, razmjena, kampova, panel diskusija...

m!M se bavi i omladinskom politikom, promocijom i podsticanjem volonterizma i aktivnog učešća mladih u procesima donošenja odluka.

Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) je NVO osnovana 1997. godine i djeluje kao think-tank grupa u svojstvu organizatora brojnih javnih rasprava i nosioca praktičnog djelovanja:

- organizujući konferencije, okrugle stolove, sastanke, seminare, radionice i treninge sa ciljem ohrabriranja procesa demokratske tranzicije;
- sprovodeći istraživanja i analitičke projekte iz oblasti reformi i ljudskih prava u Crnoj Gori;
- utičući na zakonodavnu aktivnost svojim prijedlozima;
- upoznavajući javnost sa svojim aktivnostima i rezultatima izdavanjem stručnih publikacija;
- saradnjom sa drugim NVO koji djeluju u oblasti demokratizacije društva i ljudskih prava.

Rad organizacije je podijeljen na šest oblasti: vladavina prava, ljudska prava, bezbjednost i odbrana, socijalna inkluzija, evroatlantske integracije i empirijska istraživanja.

CEDEM je u protekle dvije decenije ostvario više od 200 projekata, izdao preko 180 stručnih publikacija, organizovao blizu 400 konferencija, okruglih stolova i seminara, te sproveo 133 istraživanja javnog mnjenja.

mladi!nfo.

www.mladiinfo.me **MONTENEGRO**

Mladiinfo Montenegro (m!M)

Božidara Vukovoća Podgoričanina 29, Podgorica

www.mladiinfo.me

Mail: kontakt@mladiinfo.me

<https://www.facebook.com/Mladiinfo-Montenegro-181495165245815/>

<https://www.instagram.com/mladiinfomne>

<https://twitter.com/mladiinfomne?lang=en>

Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM)

Ulica Baku br. 74, III/6, Podgorica

+382 20 234 114

www.cedem.me

info@cedem.me

<https://www.facebook.com/NGOCEDEMI/>

